

Zprávy

Časopis pro pěstování matematiky a fyziky, Vol. 72 (1947), No. 4, D120--D122

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/122784>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1947

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Z P R Á V Y.

Sir E. Appleton — Nobelova cena za fysiku 1947. Jméno sira Edwarda Appletona jest nerozlučně spojeno s výzkumy o šíření elektromagnetických vln v zemské atmosféře a udělení Nobelovy ceny jest projevem uznání tohoto životního díla. Sir Appleton, který byl v letech 1924 až 1936 profesorem fysiky na londýnské universitě a pak na universitě v Cambridge, studoval otázku šíření elektromagnetických vln na veliké vzdálenosti již od dvacátých let tohoto století. V r. 1924 se mu podařilo společně s Barnettem dokázati existenci ionisované vrstvy ve vysoké atmosféře, kterou hypoteticky předpokládali Kennely a Heaviside (1902), aby vysvětlili šíření elektromagn. vln podél zakřiveného zemského povrchu. Appleton studoval otázku postupu vln ionisovanou atmosférou v celé obecnosti a ukázal, že nejde o pouhou reflexi, nýbrž o složitý proces interakce elektromagnetického pole s elektrony a ionty v superponovaném zemském magnetickém poli, při němž záleží podstatně na kmitočtu dopadajícího vlnění. Úplný odraz totiž nastane při kolmém dopadu pouze tehdy, nepřekročí-li kmitočet určitou kritickou hodnotu. Na základě těchto představ vypracoval Appleton důmyslnou metodu, užívající kmitočtové modulace, kterou se mu podařilo změřiti efektivní výšku ionisované vrstvy. Podrobnějším studiem později ukázal, že vrstvy jsou nejméně dvě, a to t. zv. vrstva E, ve výši 100 až 120 km a vrstva F (nyní zvaná Appletonova) ve výši 200 až 400 km. Tato vrstva se za dne a v letních měsících štěpí ještě ve vrstvy F_1 a F_2 . Místo své původní metody používal Appleton později také impulsové (ozvěnové) metody Tuveho a Breita a snad tyto práce ho přivedly po roce 1937 k intenzivní spolupráci na radiolokačním systému pro obranu britských ostrovů, známého nyní pod názvem Radar. Od r. 1939 byl v této souvislosti jmenován tajemníkem válečného Department of Scientific and Industrial Research. Po r. 1946 publikoval Sir Appleton řadu prací o svém objevu krátkých elektromagnetických vln, vysílaných sluncem a o jejich souvislosti se sluneční aktivitou. Dr J. Šimon.

Badatelský ústav matematický. Druhá třída České akademie věd a umění zřídila za podpory ministerstva školství a osvěty ústav pro matematiku, jehož úkolem (podle par. 2 Prozatímního statutu) je „péče o rozvoj české badatelské práce v matematice, soustavné bádání a péče o všestranné využití matematických pokroků. Proto ústav

1. se stará o to, aby přední vědecky pracující osoby soustavně

seznamovaly mladé badatele se svými pracovními methodami i s problémy, pomocí těchto method řešitelnými;

2. organizuje pracovní skupiny badatelů pracujících na příbuzných thematech a dbá o vzájemný styk různých skupin;

3. pořádá přednáškové a diskusní cykly seznamující se současným stavem vědy jednak pro specialisované úseky vědní, jednak se zřetelem na badatelské směry jednotlivých světových vědeckých center;

4. organizuje cykly referátů o publikovaných výsledcích české badatelské práce matematické, vedoucích k diskusím o problémech, které by se na ty výsledky daly navázati;

5. pečuje soustavně o účelnou přípravu studijních cest do zahraničí a o vhodné využití výsledků takových cest. Obdobně pečuje o to, aby se co nejvíce vytěžilo z návštěv zahraničních učenců.“

Ústav se člení v pracovní sekce, které se zřizují na rok. V letošním studijním roce byly v Praze zřízeny sekce pro a) algebru, b) teorii čísel, c) algebraickou geometrii, d) diferenciální geometrii, e) diferenciální rovnice s geometrickými aplikacemi, f) statistiku. Další tři sekce (pro analýsu, pro aplikace matematické statistiky na biologii a pro aplikace matematiky na theoretickou fysiku) byly zřízeny v Brně.

Ústav sdružuje členy a hospitanty. Členem ústavu může se státi každý odborník, který se přihlásí, má postačující odbornou kvalifikaci a je přijat sborem přednostů sekcí. Hospitanty mohou býti vysokoškolsí studenti a absolventi, doporučení některým přednostou sekce.

Za zvláštní vědecké výkony členů a hospitantů může ústav udělovati odměny, případně stipendia ze subvence, kterou dostává od ministerstva školství a osvěty.

Činnost ústavu byla zahájena 19. listopadu 1947. V sekcích a), b), c), e) v Praze konají se přednášky vždy ve středu od 17,20 hod. v matematickém ústavě Karlovy university v Praze II, U Karlova 3. Mimo to se konají společně s JČMF přednáškové a debatní schůze. Dvě takové schůze se konaly 12. ledna a 2. února. Pro jaro 1948 se chystají tyto schůze na čtvrtky dne 18. března, 29. dubna a 13. května, vždy v 19 hodin v matematickém ústavě českého vysokého učení technického v Praze II, Na Bojišti č. 3, II. poschodí. Na středu 9. června je proponována plenární schůze všech členů ústavu, kde bude podána zpráva o činnosti ústavu a mimo to bude vzpomenuto 80. narozenin prof. Dr. Karla Petra. (Adresa ústavu: Ústav pro matematiku České akademie věd a umění, Praha II, U Karlova 3.)

R.

Mezinárodní sjezd pro aplikovanou mechaniku se bude konati v Londýně v září 1948. Kdo by si přál účastniti se sjezdu, nechť napíše přímo tajemníkovi sjezdu (J. Newby, Organising Secretary, VII International Congress of Applied Mechanics, South Kensington, London, S. W. 7).

Pátý mezinárodní sjezd pro dějiny reálných věd v Lausanne konal se od 30. září do 6. října 1947. Politické převraty a válka byly

příčinou toho, že místo tří let uplynulo od čtvrtého, pražského sjezdu, celých deset let. Z historiků našich věd mnozí umřeli, jiní pro stáří nebo dopravní obtíže nemohli přijeti. Uvedu jen některé; prof. Dickstein z Varšavy umřel za obléhání, prof. Bratu z Kluže zemřel při evakuaci, prof. Loria z Janova nemohl se dostavit pro velké stáří, prof. Archibald pro velkou vzdálenost, také Poláci, ač ohlásili přednášky, nepřišli. Československo zastupovali Dr I. Klášterský, přednosta oddělení Nár. musea, univ. prof. Dr O. Matoušek a univ. prof. Dr Q. Vetter. Dějinami matematiky se obíraly tyto přednášky: Dr P. Sergescu z Bukurešti „Obnova matematické myšlenky na počátku XIX. století“ a „O biografickém sborníku matematiků“, Dr Q. Vetter „Počátky geometrie a perspektivy v Čechách“ s projekcemi a „Vývoj statistiky v Čechách“, J. A. Vollgraff z Leydenu „Cornelis Drebbel (1572—1633), první vynálezce podmořských člunů“, prof. E. J. Walter z Curychu „Proč neexistovala ve starověku dynamika“, A. C. Cromble z Londýna „Scholastická logika a experimentální metoda“, Zuzana Delorme z Paříže „Pierre Perault: O původu pramenů a experimentální metoda“, R. Hooykaas „První kinetická theorie plynů“, a „Rozdíl přírodních a umělých látek a jich význam pro vývoj korpuskulární filosofie“, S. Liley z Cambridge „Nauka o povaze tepla na počátku XIX. století“, L. C. Karpinski „Dějiny přírodních věd v USA“, univ. prof. Dr O. Matoušek „Problémy dějin reál. věd v Československu“, prof. P. Rossier ze Ženevy „Dějiny geometrických postulátů a psychologický vývoj dítěte“ a „Matematický spis abbého Saury“, univ. doc. R. Taton „Matematické vědy v Bulletinu Férussacově (1823—1831)“ a univ. prof. O. Spiess z Basileje „Nové vydání díla Bernoulliů“. Usneseno také obnovení časopisu Archeion za vedení A. Mieliho a P. Bruneta a redakční rady (A. Cortesao, M. Gliozzi, A. Reymond, G. Sarton, P. Sergescu, Ch. Singer, Q. Vetter, C. de Waard).

Q. Vetter.

Sto let první pražské reálky. První pražská reálka, nynější státní reálné gymnasium v Praze II, Ječná ulice, oslaví v příštím školním roce 100 let trvání. U příležitosti tohoto vzácného jubilea bude vzpomenuo celé řady vynikajících osobností z našeho vědeckého světa, zejména v oboru věd technických, které na tomto ústavě buď studovaly nebo působily jako profesori. Po celé století dodával ústav české technice dobře připravené studenty, z nichž mnozí pomáhali nejen vytvářet slavnou tradici školy, nýbrž dovedli též české technické vědě získávat sympatie i v cizině. Vedle významných individualit starších generací jsou to i známí odborníci a vysokoškolská profesori doby současné.

Jubilejní oslavy budou přehlídkou všeho, co se na první pražské reálce vykonalo na poli kulturním, výchovném a sociálním. Budou i důstojnou vzpomínkou na všechny ty, kdož spolupracovali při budování tradice tohoto ústavu, čímž přispěli k jeho popularitě a významu v pražském školství.

Reditelství ústavu prosí, aby mu všichni, kteří na ústavě studovali, oznámili své nynější povolání a adresu.